

Модернізація змісту підготовки вчителя іноземних мов у Польщі за умов європейської інтеграції

У статті досліджується питання модернізації змісту підготовки вчителя іноземних мов у Республіці Польща за умов її входження у європейський освітній простір. Особливу увагу присвячено вивченню модернізованих стандартів для педагогічної освіти, згідно з якими підготовка польського вчителя базується на опрацюванні основних та додаткових модулів.

Ключові слова: модернізація, зміст підготовки вчителя іноземних мов, стандарт, професійне навчання, модуль, педагогічна освіта, Польща.

Постановка проблеми. Приєднання України до Болонського процесу, європейська інтеграція та глобалізація, потреба у прозорих та порівнюваних на міжнародному ринку праці освітньо-кваліфікаційних рівнях поставили питання модернізації змісту вищої освіти, висуваючи завдання істотного оновлення вітчизняної системи вищої школи.

Зважаючи на те, що учитель відіграє особливу роль у розвитку будь-якої держави, доба значних перетворень кінця 90-х років ХХ ст. – початку ХХІ ст. пов'язана з нагальною потребою у компетентних учителях, необхідністю розв'язати актуальні проблеми вдосконалення фахової підготовки педагогічних кадрів, а також підвищення їхньої кваліфікації. Високі вимоги до вчителя об'єктивно відображають сутність його діяльності як інтегральної і соціально значущої у суспільстві.

Процес модернізації змісту підготовки вчителя іноземних мов нині набуває особливої значущості, адже в його основу покладено ідею підготовки фахівця, здатного до успішного входження на ринок праці та ефективної професійної діяльності в «Європі знань». Актуальність вищезазначеного підтверджується у державних документах України, серед яких: Закон України «Про освіту» (1991, 2006), державна національна програма «Освіта (Україна

XXI століття)» (1993), концепція педагогічної освіти, цільова програма «Вчитель» (2002), «Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті» (2002), «Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року», Закон України «Про вищу освіту» (2014) тощо.

Пошук найбільш оптимальних підходів до модернізації змісту вищої педагогічної освіти зумовлює зростання наукового інтересу до вивчення досвіду вищої школи країн ЄС, зокрема Республіки Польща, яка, приєднавшись до ЄС на четвертому етапі євроінтеграції у 2004 році, здійснила успішні кроки в загальноєвропейському курсі освітньої політики. Вивчення досвіду реформування змісту вищої освіти в Польщі, де особлива роль відводиться підготовці вчителів для нової школи, має для України особливе значення. Зважаючи на те, що Польща є найближчим географічним сусідом України, обидві країни мають багато спільного в соціально-історичному розвитку. Польща як член Європейського Союзу вже модернізувала зміст вищої педагогічної освіти, тому може бути джерелом цінних узагальнень щодо оновлення змісту педагогічної освіти України в контексті інтегрування до європейського простору вищої освіти та запровадження основних положень Болонського процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У контексті нашого дослідження важливими є напрацювання таких українських учених, як А. Василюк (професійно-педагогічна підготовка вчителів у Польщі періоду 1989–1997 рр.) [2], С. Деркач (професійна підготовка вчителів англійської мови в Польщі) [3], О. Кучай (професійна компетенція вчителів інформатики у вищих навчальних закладах Польщі) [4], В. Пасічник (підготовка вчителів фізичної культури у Польщі (друга половина XIX – початок XXI століття) [5].

Важливого значення для розв'язання різних аспектів проблем професійної підготовки вчителів мають праці таких польських науковців, як Ч. Банах, М. Балажак, Е. Гозьлінська, С. Дилак, З. Квечінський, Е. Кумик, Р. Квашніца, Й. Кузьма, Т. Левовицький, Р. Пажецький, Т. Сариуш-Вольський, Й. Шемпрух, Е. Вишневська, С. Квятковський, С. Мацьол [8, 7, 10, 9,12].

Мета статті – охарактеризувати механізми модернізації змісту підготовки вчителів іноземної мови в Польщі за умов європейської інтеграції.

Виклад основного матеріалу. Нині питання професійної підготовки вчителів є актуальними на міжнародному рівні. Римський клуб (авторитетна неурядова організація), добре відомий своїми точними передбаченнями майбутнього і пропозиціями раціональних способів подолання перешкод на шляху до стійкого розвитку, та міжнародні організації (ЮНЕСКО, Рада Європи, Європейський Союз) наголошують на необхідності якіснішої підготовки вчителів як визначальній передумові успішного реформування й оновлення систем освіти [1, с. 94–95].

Серед відомих європейських документів та доповідей, у яких значна увагу приділяється проблемі професійної підготовки вчителя іноземної мови, варто виділити такі: Концепція Європейського співтовариства та Концепція Ради Європи (1988 р.), Резолюції розбудови єдиного європейського освітнього простору, розроблені Парламентською Асамблеєю Ради Європи (1989 р.), рекомендації ЮНЕСКО та МОП (Міжнародна організація праці) «Становище і статус учителів» (1996 р.), рекомендації Ради Європи «Вивчення та викладання сучасних мов у Європі» (1998 р.), міжнародна наукова доповідь «Учителі і навчання у світі, що змінюється» (1998 р.), «Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання» (2001 р.), доповідь Європейської комісії «Підготовка вчителів іноземних мов: пріоритети Європи» (2003), Рекомендації Національної ради вчителів англійської мови (2006 р.).

З огляду на сучасні трансформації найбільш перспективним процесом у світовій вищій освіті є Болонський процес, започаткований у травні 1998 р., офіційне засвідчення якого відбулося у Болоньї 1999 р. У контексті реалізації ідей Болонського процесу та Рекомендацій Ради Європи підготовка фахівців нової генерації вимагає від сучасного учителя іноземної мови здатності до активного життя та ефективного виконання своїх професійних функцій. Тому, у контексті Болонського процесу, інтеграція Польщі до єдиного європейського освітнього простору передбачає забезпечення якості підготовки фахівців,

конкурентоспроможних на національному, європейському та світовому ринках праці.

Оновлення підготовки вчителів іноземної мови у Польщі пов'язане з переходом із класно-орієнтованої роботи до більш комунікаційно-орієнтованої та культурно-орієнтованої діяльності вчителя, що позитивно впливає на результати навчальних досягнень учнів з іноземної мови. Це означає, що у вчителів іноземних мов більш відповідально та усвідомлено, ніж раніше, формуються міжкультурні навички навчання іноземної мови, особливим засобом яких виступає комунікація у різних європейських спільнотах [11].

Сьогодні майже в усіх країнах світу науковці досліджують особливості підготовки вчителя згідно з європейськими стандартами. Вітчизняна дослідниця Л. Пуховська зазначає, що «професійна підготовка вчителів як самостійний феномен зі своїми специфічними характеристиками і особливостями базується на певній системі цінностей. Учитель є носієм і виразником тих цінностей, що лежать в основі суспільного життя, якому відводилася роль своєрідного інструменту передачі суспільних цінностей, посередника між суспільством і дитиною» [6, с. 8].

Будучи країною з децентралізованою системою освіти, Польща активно упроваджує навчальні реформи в педагогічній освіті, розробляючи сучасні стандарти якісної професійної підготовки вчителів у вищих навчальних закладах, що допомагає розширити міжнародні зв'язки, підготувати мобільних випускників та підвищити престиж вищої національної освіти. Зміна Закону «Про вищу освіту» в Польщі стала основою для переходу навчальних закладів на нові освітні стандарти, розроблені на основі Національної рамки кваліфікацій задля досягнення нової, сучасної якості освіти, створення умов для забезпечення розвитку базових якостей особистості – ключових компетентностей. У результаті таких змін, 17 січня 2012 року в Польщі з'явилися модернізовані стандарти, котрі істотно змінили зміст вищої педагогічної освіти, зважаючи на те, що вони базувалися на результатах навчання [13].

Зміст професійної підготовки майбутнього вчителя іноземної мови розглядається у контексті опрацювання трьох основних модулів: перший, в рамках якого опрацьовуються предмети напряму підготовки (спеціальності); другий – пов’язаний з психолого-педагогічною підготовкою; третій – пов’язаний з дидактикою (загальною або предметною).

Крім трьох основних існують також два додаткових (факультативних) модулі, у рамках яких студент може обирати додаткову підготовку до вивчення другого предмета – це четвертий модуль і п’ятий модуль, під час якого здійснюється підготовка у сфері спеціальної педагогіки (див. табл. 1).

Таблиця 1

Опис п’яти модулів навчання, визначених модернізованим стандартом педагогічної освіти за 2012 рік

Модуль	Компоненти модуля	Кількість годин	Кредити ECTS
Модуль 1. Підготовка до викладання першого (основного) предмета	Підготовка здійснюється згідно з описом результатів навчання для реалізованого напряму підготовки	Згідно стандарту для напряму підготовки	Згідно стандарту для напряму підготовки
Модуль 2. Психолого-педагогічна підготовка	1. Загальна психолого-педагогічна підготовка	90	10
	2. Психолого-педагогічна підготовка для даного освітнього етапу	60	
	3. Практика	30	
Модуль 3. Підготовка у сфері дидактики	1. Основи дидактики	30	15
	2. Дидактика предмета	90	
	3. Практика	120	
Модуль 4. Підготовка до вивчення другого (додаткового предмета)	1. Мериторична (предметна) підготовка		10–15
	2. Предметна дидактика	60	
	3. Практика	60	
Модуль 5. Підготовка у сфері спеціальної педагогіки	1. Спеціальна психолого-педагогічна підготовка	140	25
	2. Спеціальна дидактика	90	
	3. Практика	120	

Окрема увага у новому стандарті для педагогічної освіти відводиться підвищенню ролі практичного навчання, адже наголошується на придбанні практичних навичок, необхідних для роботи вчителя. Стандарт підкреслює, що підготовка вчителів іноземної мови, у першу чергу, полягає у придбанні практичних вмінь, а теоретичні знання є лише підтримкою для придбання цих вмінь. Практика має бути організована в школах та установах різних типів, а обов'язково у тих, для роботи в яких студенти отримують підготовку.

Отже, підсумовуючи, зазначимо, що Польща активно працює над модернізацією змісту підготовки вчителів іноземної мови, чим виконує обов'язки, поставлені перед країнами-учасницями Болонського процесу. Прийняття нового Закону «Про вищу освіту» стало початком створення та запровадження абсолютно нового стандарту для педагогічної освіти, як нормативного документа, спрямованого на стандартизацію змісту професійної підготовки вчителів у Польщі. Основні зміни та модифікації у змісті підготовки майбутніх вчителів іноземної мови пов'язані з опрацювання студентами окремих модулів (основних та додаткових), що є цілковито новим у навчанні мовників.

Література

1. Василюк А. Нариси з порівняльної педагогіки / А. Василюк, К. Корсак, Н. Яковець. – Ніжин : Редакційно-видавничий відділ НДПУ, 2002. – 119 с.
2. Василюк А. В. Професійно-педагогічна підготовка вчителів у Польщі (1989–1997 рр.) : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.04 / Василюк Алла Володимирівна. – К., 1998. – 184 с.
3. Деркач С. П. Професійна підготовка вчителів англійської мови в Польщі : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.01 / Деркач Світлана Петрівна. – Умань, 2011. – 270 с.
4. Кучай О. В. Формування професійної компетенції вчителів інформатики у вищих навчальних закладах Польщі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / О. В. Кучай. – Черкаси. – 2011. – 20 с.

5. Пасічник В. Р. Підготовка вчителів фізичної культури у Польщі (друга половина XIX – початок XXI століття) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Пасічник Володимир Романович. – К., 2010. – 36 с.
6. Пуховська Л. П. Професійна підготовка вчителів у Західній Європі : спільність і розбіжності : монографія / Л. П. Пуховська. – К. : Вища школа, 1997. – 179 с.
7. Bałazak M. Źródła niepewności w pracy nauczyciela oraz propozycje ich eliminacji w procesie przygotowania zawodowego [Electronic resource]. – URL : <http://konferencja.21.edu.pl/publikacje/1/387.pdf>.
8. Banach Cz. Osobowość i kompetencje nauczyciela akademickiego / Cz. Banach // Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego. – Katowice, 2010. – S. 335-341.
9. Dylak S. Wizualizacja w kształceniu nauczycieli / S. Dylak. – Poznań : Wyd. Naukowe UAM, 1995. – 37 s.
10. Goźlińska E. Podręczny słownik nauczyciela kształcenia zawodowego / Goźlińska E., Szlosek F. – Radom : Wyd. Instytut Technologii Eksploatacji, 1997. – 52 s.
11. Jose M. V. European Policies in TEFL Teacher Education [Електронний ресурс] / M. V. Jose. – Режим доступу : <http://www.benthamscience.com/open/toalj/articles/V001/1TOALJ.pdf>.
12. Kwiatkowski S. M. Standardy kwalifikacji zawodowych – elementy procedury badawczej / S. M. Kwiatkowski // Kształcenie zawodowe : pedagogika i psychologia / T. Lewowicki, J. Wilsz (red.). – Czestochowa : Kijow, 2001. – S. 159–165.
13. Mielnik S. Szumilas o standardach w kształceniu nauczycieli [Electronic resource] / S. Mielnik. – URL : <http://www.rp.pl/artukul/15,925492-Szumilas--bardziej-praktyczne-ksztalcenie-nauczycieli.html>.

Нестеренко И. Б.

Модернизация содержания подготовки учителя иностранных языков

в Польше в условиях европейской интеграции

В статье исследуется вопрос модернизации содержания подготовки учителя иностранных языков в Республике Польша в условиях ее вхождения в европейское образовательное пространство. Особое внимание посвящено изучению модернизированных стандартов для педагогического образования, согласно которым подготовка польского учителя базируется на изучении основных и дополнительных модулей.

Ключевые слова: модернизация, содержание подготовки учителя иностранных языков, стандарт, профессиональное обучение, модуль, педагогическое образование, Польша.

Inna Nesterenko

Modernization of the content of foreign languages teacher training in Poland under conditions of European integration

The article examines the modernization of the foreign languages teacher training content in Poland under conditions of European educational space. Special attention to studying the upgraded standards for teacher training education, according to which the Polish teacher training based on the processing of basic and additional modules is devoted.

Key words: modernization, the content of training teachers of foreign languages, standards, training, the module, teacher training education, Poland.